

V R T E C.

Časopis s podobami za slovensko mladino.

Uredil in založil

Ivan Tomšić,

učitelj z zlatim križem za zasluge na c. kr. vadnici v Ljubljani.

Devetnajsti tečaj, 1889.

V Ljubljani.

Natisnila Klein in Kovač.

VI, 3, 28137, 2

KAZALO.

Pesni.	Stran		Stran
Novo leto	1	Kmet in graščak (národna)	29
V samostanu	7	Marija nad vse pomočnike	31
Ptice po zimi	11	Turko v zapôru	33
Božična noč	12	Lovske kvante	35
Pesen popotnega dečka	22	Zakaj kukavica samó do kresa kuka	39
Otročje pesence 24, 73, 102, 168, 184,	203	Prve vijolice	42
Po zimi	26	Zrno kakor kokoške jajce	44
Kopnečemu snegu	29	Lastovke	45
Naročilo	41	Lepa knjiga	48
Deteta zlate sanje	47	Vzpomlad življenja	51
Solzé	55	Kurent	54
Sinek materi za god	55	Angelj varuh <i>P.B.</i>	57
Tolažba	57	Danes meni, jutri tebi (basen)	61
Deček in pes	78	Pomoč kristjanov	62
Molitev	81	Vzpomladansko veselje	65
Naš Ivo	85	V sobi mojega továriša <i>B.</i>	66
Med otroci	97	Deklíci modrejši od starcev	67
Lavdon	103	Usmilite se sítot	69
Hrepenenje	111	Medved v šoli	72
Po viharji	113	Divja koza in vinska trta (basen)	72
Večer v lesu	119	Velikonočno jutro	73
Bratec in sestrica	119	Pozni sneg	74
Ob sklepu šolskega leta	129	Čudna podoknica	81
Ženjica	135	Hudobna mačeha	83
Vodniku	137	Mej pastirji	86
Učenec dobrotníku za god	144	Na večer v majniku	89
Prijateljem	145	Bodi uljuden	90
Večer na jezeru	146	Zakaj sovražijo svinje pse, psi mačke in mačke miši	91
Boj pri Lepantu	161	Osveta	92
Zadnja cvetlica	167	Ne muči živalij	93
Pri stari mami	169	Zlati maj je tu	94
Tri kaplje Kristove	176	Nesrečna družina	98
Na bratovem grobu	177	Mlinar brez skrbi	101
Na vernih duš večer	181	Drage črešnje	105
Tolažilo	192	O kresi	107
Tri iskre	193	Siromak Marko	114
Kdo je to?	200	Koliko je molitev vredna	117
Grlici	202	Izpokorjeni kmetič (národna)	118
Deček in tobak	207	Spomini na mater	121
Povesti, pripovedke, popisi, prilike			
in basni.			
Ob novem letu 1889	2	Angelj varuh <i>P.B.</i>	123
Pot v nebesa	3	Prat gremo	130
Podlasica in golobica (basen)	5	Radovedni otrok	134
Taščica	6	Prva čistitka	138
Sv. trije kralji	8	Njena prva laž	146
Praznik sv. treh kraljev	10	Petelinček in kokoška (národna basen)	149
Strah	13	Kako je naučila sorbska mati svojega sina	151
Pred gosposkimi vrati	15	zopet materinega jezika	151
Oj to srcé	16	Vol in jelen (basen)	151
Staro razpelo	17	Na počitnicah <i>Smiljan</i>	154
Zimsko veselje	21	Dogodba z volkovi na Poljskem	156
O mehurčku	22	Kar ni nikdar bilo, niti ne bode	165
Na Tičnici	26	Na stari grad <i>P.</i>	170
Storite jim dobro, ki vas žalijo	28	Lev in lisica (basen)	171
		Volk v kapeli <i>Smiljan</i>	178
		Ljubezen do domovine	180
		Pošten trgovec	181
		Moj ded <i>Smiljan</i>	182

	Stran
Mirkec in njegova molitevca	185
Strah v cerkvi	186
Od kod je hren (národna)	189
Kralj Matjaž X., XI., XII.	190, 206
Tik gozda	194
Osamelčevi	197
Zakaj se Zlatka v spanji smeje	204
Rojstvo Gospodovo	205

Zemljepisni, zgodovinski, životopisni in drugi poučni sestavki.

Ledena palača v Kanadi	30
Šaljiv dvoboj	49
Praporščak Črbine	95
Lavdon	103
Kmetijstvo lep stan	104
Valentin Vodnik	120
Grof Gustav Thurn	152
Novo vseučilišče na Dunaji	153
Ivanka Mesojedec †	163
Josip Ressel	172
Bojanka	188
Slovani	191
Matej Cigale	201

Prirodopisno-natoroznansko polje.

Lisica v škripeu	23
Pav	38
Gozdi	75
Veverica	77
Lastovica	78
Demant	108, 126
Jarebica	110

Dramatični prizori.

Ptičji pogovori po zimi	34
Ptičje ženitovanje v gozdu	70
Slamnatí možje	173

Zabavne in kratkočasne stvari.

Listje in cvetje v vsakem listu	79, 95, 111
Drobtine	79, 95, 111, 192, 207
Kratkočasnice	111, 192, 207
Svetniki pomočniki	65
Uganke	55, 95, 111
Demanti	24, 40, 95, 112, 176, 192
Obeliski	79, 144
Zabavna naloga	40
Skakalnica	111
Vprašanje	112

Nové knjige in listi.

Dom in svet. Zabavno-poučni list	24
Popotnikov koledar za 1889 l.	24
Narodna knjižnica	55
Postojnsko okrajno glavarstvo	55
Bršljan. List za hrvat. mladino	56
Prve ljubice	56
Zgodbe sv. pisma za nižje razrede ljudskih šol	79

	Stran
Rudolf Habsburški	95
Duhovna lekarna za vse	96
George Stephenson, oče železnic	111
Nekoliko besedi o ribarstvu na Kranjskem	111
Sjeta i vršitba	111
Vijolice. Pesni za mladost	128
Valentin Vodnik, prvi slovenski pesnik	144
Svoji k svojim. Veseloigra v enem dejanji	160
Izdajalca domovine	160
Doma in na tujem	160
Izanami, mala Japonka	160
Knez črni Jurij	160
Narodne pripovedke za mladino	160
Pedagogiški letnik za 1889. leto	176
Slovenska čitanka za prvi razred srednjih šol	176
Logaško okrajno glavarstvo	176
Koroške bukvice	176
Stariši, podpirajte šolo	176
Orgeljski odmevi	192
Ilustrovan „Narodni Koledar“ za 1889. l.	192
Pavao Mantegazza	207
Sielo za zabavo i pouku	207

Spomeniki umrlim.

Cesarjevič Rudolf	25
Matej Koder, duhovnik na Slapu	79
Ivan Aljančič, farni oskrbnik v Naklem	95
Martin Heric, kapelan v Rajhenburgu	95
Ivan Žnidaršič, kapelan pri Kapeli	95

Podobe.

Taščica	6
Sv. trije kralji	8
Božična noč	12
Sneženi mož	21
Lisica v škripeu	23
Ledena palača v Kanadi	30
Turko v zaporu	33
Pav	38
Lepa knjiga	48
Šaljiv dvoboj	49
Vzpomladansko veselje	65
Usmilite se sirot	69
Veverica	77
Deček in pes	78
Naš Ivo	85
Na večer v majniku	89
Lavdon	103
Cesar Jožef II. pri plugu	104
Jarebica	110
Valentin Vodnik	120, 136
Spomini na mater	121
Prva čestitka	139
Grof Gustav Thurn	152
Novo vseučilišče na Dunaji	153
Pri stari mami	169
Josip Ressel	172
Mirkec in njegova molitevca	185
Bojanka	188
Kdo je to?	200
Matej Cigale	201
Zakaj se Zlatka v spanji smeje	204

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 1.

V Ljubljani, 1. januarja 1889.

Leto XIX.

Novo leto.

j „Novo leto“ spet si tú!
 Kakó vse tresoš se mrazú!
 Ogrneno si v plašč ledén,
 Pogled je tvoj vender iskrén.
 Pa sleci skoraj plašč le-tá,
 Pomlád zeleni naj ti dá.

Ko vá-te vpiramo očí,
 Zdaj strah, zdaj up se nam budí.
 Takó skrivnóstvo se smejiš,
 Ničesar nam ne govoriš.
 Kaj tvoje skrivajo roké?
 Povéj, da vmíri se sreé.

„Pelína nosim in medú,
 Vzprejmite pa me brez strahú.
 Kdor moli véren, Bógu vdán,
 Kdor dela skrben, nezaspán,
 Okrajša vsako si grenkóst,
 Podaljša vsako si sladkóst.“

Fr. Krek.

Ob novem letu 1889.

legel se je starček na postelj, onemogel, utrujen in bolan, težko bolan — bolan na smrt. Ob nagubanem čelu spuščali so se mu dolgi, srebrno-beli lasje in se izgubljali v ravno tako dolgo brado. Na častitljivem licu se mu je izraževala težka žalost, okó mu je zrló nepomično, ledeno, tjà nekam v steno, a junaške njegove prsi so se mu privzdignile le kdaj in kdaj.

Govoril ni, odprl je res časi bleđi ustnici, da bi govoril, a slišati je bilo le zamólkel vzdih, in stekleno svoje oko je obrnil na štiri črne može, ki so stali ob njegovej postelji — na svoje pogrebce. . . . Bil je slab, zeló slab. . . .

V bližnjem zvoniku udarila je ura tri četrt na dvanajst po noči starega leta 1888. Onemogli starček jel je zdaj še hitreje pešati, težko je hrópel, a časi se mu je prikradel dolg, tožen vzdih iz njegovih onemoglih prsij. Tudi oči, one ledene oči je zaprl, častitljivo lice mu je pokrivala mrtvaška bledost, kri se mu je ustavljala po žilah . . .

Približala se je pólunoč. Ko se je začul zamólkli udarec dvanajste ure po noči, vzdignil se je starec še jedenkrat, pogledal zadnjič óne črne može, globoko vzdihnil, padel nazaj na postelj in — umrl junaško . . .

Pogrebci so ga položili v črno krsto in ga tiho odnesli brez jokú v temno, mrzlo noč v — brezmejno večnost Ni ga več leta **1888!**

* * *

Zaplakalo je v stranskej sobi ravno o pólunoči novorojeno dete. Kako nemirno je kobacalo to malo sitnešče v ličneji zibelki, kako oblastno mahalo z okroglima, belima ročicama. Okrogli ličeci svetili sta se mu v lahkej rudečici in mali ustnici sta se mu nakremžili, ko je to sitnešče začelo plakati. Glavico so mu zakroževali krasni zlatenkasti lasci, a pod belim čelom se mu je svetilo dvoje modrih očesec. Ni hotelo mirovati to poníglavče . . .

Pri njegovej zibeli pa so šepetale med seboj tri krasne, bele sestrice, z dolgimi, „kakor padani sneg“ belimi lasmi Bile so tri Rojenice. In ko razposajenček le ni hotel molčati, vzela ga je jedna izmej njih v naročje in ga takó ljubko ujčkala, da je neporedni otročiček moral takój utihniti. Za plačilo ga je še poljubila na óno lepo belo, okroglo čelo . . .

In kako hitro se razvija in raste to ljubko detetce leto **1889**. In kaj se ne bi? saj so ga Rojenice blagoslovile. Zdaj je vže ravno takó veliko, kakor ste vi, čitateljčki moji, in vam v novem letu obilo sreče želi. Bodite v novem letu samó lepo pridni in poslušni, ne bodete se kesali. Leto za letom hitro mine, tudi leto 1889. bode hitro minulo, mogoče da prej, nego si marsikdo želi. Ne bode dolgo in položili bodejo tudi to nežno detetce, leto 1889., kakor onemoglega starca leto 1888. v grob — v brezmejno večnost . . . a vrnilo se ne bode nikdar več . . .

Tudi z našim življenjem je takó. Le malo časa prebivamo v tej solznej dolini, katera je samó priprava na drugo lepšo domovino, katera nam ne otide, ako čas dobro porabimo in se z dobrimi deli oskrbimo. Na delo torej, dragi čitateljčki moji, v novem letu 1889., izvestno se ne bodete kesali. V zlatih nebesih, kjer bomo potem prebivali na veke, povrne nam se naš trud tisočkrat — tisočkrat!

Janko Barlé.

Pot v nebesa.

Bilo je na sveti večer. Vsi ljudjé so se radovali rojstva Odrešenikovega, le Vladko je ležal bolan v postelji, poleg njega pa sta stala žalostna roditelja in sestrica njegova ljuba. Vladko je vže dlje časa ležal bolan in premišljal, kako srečni so njegovi továriši, ki se zdaj na polji igrajo s snegom in vozijo na brzih sanéh. Vprašal je torej mater: „Oj mati moja ljuba, ali bodem še dolgo moral ostati v postelji, ali ne smem še vstati, da bi se malo poigral na snegu s svojimi továriši?“

„Ne smeš še nè vstati, dete moje, ker si še preveč slabo, a ljubi Bog bode dal, da kmalu popolnoma ozdraviš in potlej bodeš smel tudi ti na polje, da se malo poigraš na svojih malih sanéh.“

„A jaz nimam še saní, kakor je imajo moji továriši!“

„Z zdravjem ti Bog pošlje tudi saní; samó potrpi in zaupaj na dobrega Boga!“

„Jaz, mati moja, upam na ljubega Boga, a mislim si vedno, da je ljubi Bog morda pozabil na mene, pa ne vé, da bi jaz tako rad imel majhene saní, kakeršne imajo moji továriši.“

„Bog vse vé, pa vé tudi to, kar si kdo misli in želi; on pozna tudi tvoje želje, samó potrpi Vladko moj dragi, saj veš, da je potrpežljivim Bog obljubil nebeško kraljestvo!“

„Nebeško kraljestvo!“ reče Vladko ter globoko vzdihne, takój na to se malo zamisli. Za nekaj časa zopet vpraša mater: „In kako je tam v nebeškem kraljestvu? Ali je tam lepo?“

„Dà, dà, lepo, prav lepo. Tam je prava sreča in večno veselje domá.“

„In kako se pride v nebesa, mati? Jaz bi tako rad šel tjà, ker moram tukaj toliko trpeti a v nebesih bi mi tega ne bilo treba!“

„Ako bodeš hodil vedno le po pravem poti, potlej prideš tudi ti v nebeško kraljestvo,“ reče mati in se obrne v stran, da si otáre solzé, ker zazdelo se jej je, da bi njen dobri Vladko utegnil poprej biti v nebesih, kakor si on sam misli. Potem se zopet obrne k njemu, nasmehne se mu po sili in reče: „Daj, daj, sinek moj, izbij si take misli iz glave, ker si še premajhen, da bi te vže zdaj ljubi Bog prestavil s tega svetá v nebeško kraljestvo, a glédi, da se umiriš in malo zaspíš; spanje te bode okrepilo, da tem prej zopet ozdraviš.“

Vladko je slušal mater, zatisnil oči, kakor bi spal; mirno je ležal, in zdelo se mu je, kakor bi gledal v neko rajsko svetlobo.

In res je bila na sveti večer vsa soba tako lepó razsvetljena, kakor še nikoli poprej. V jednom kotu tam na mizi je stalo lepo božično drevesce, nakiteno z mnogimi svečicami, jabolki, pozlačenimi orehi, slaščicami, a pod drevescem je bilo vse polno lepih darov, ki jih je prinesel Božič bolnemu Vladku; zna se, da so bile mej drugimi darovi tudi male saní, kakeršne si je Vladko želel. — Vladko si oči mane, da bi videl, ali je vse to tudi res, kar je gledal, in ko se prepriča, da je, bil je zeló vesel in zdelo se mu je, kakor bi ne bil več bolan, čutil se je krepkega in takó lahkega, da bi takój vstal in šel gledat te prelepe darove. In zakaj ne bi vstal, doklēj bode pač moral še v postelji ostati?

Ta velika radost ga je zeló razvnela. Zopet zatisne oči, ali spatí ne more; vsaj zdelo se mu je takó. In ko za nekaj časa zopet odprè oči, ne vidi nikogar več okolo sebe. Prav na lahko skoči iz postelje, ogrne se v gorko odejo, zagrabí vesel svoje male saní in zdirja z njimi na ulice. Tù sede na saní, in koliko veselje! ko vidi, da saní kar same tekó. Hitel je naprej po zmrzlem snegu vedno dalje in dalje, preko dolin, vodâ — vedno po pravem poti.

„Iti moram vedno po pravem poti, ako želim priti v nebesa,“ dejala mi je mati, „in to je dobro, da mi saní tako gladko naprej drskajo.“

Bil je vže daleč iz doma, ko ugleda na nekej livadi mnogo otrok, ki prhki sneg stiskavajo v kepice in se igrajo. Vladko obstoji in vpraša otroke, če vedó, kako daleč je še do nebes.

Otroci temu vprašanju ne vedó pravega odgovora. Samó najstarejši izmed njih reče mu, da je to še zeló zeló daleč, in bolje stori, če ostane pri njih in se igra s prhkim snegom.

Ali Vladko neče, da bi ostal pri njih, ker se mu je treba podvizati v nebesa. Otroci upijejo za njim: „Z Bogom, Vladko! Drži se le vedno ravnega pota!“ — Vladko otide dalje. Po dolgem potovanju ugleda samótno kmečko kočó, v kateraj vsa družina sedi okolo mize, pôje prelepe božičnice in se prav prijetno zabava. Vladko si misli, da so to nebesa. Potrka na okno in prosi, da bi ga pustili v hišo. Gospodar ga prijazno vzprejme in reče: „Ljubi moj! ako si ubožen in želiš ostati v našej siromašnej koči, od sreca radi te vzprejmemo za svojega!“

„Nè, nè, ne morem ostati pri vas; jaz sem le mislil, da so tukaj pri vas nebesa, kamor sem namenjen na svojih brzih sanéh. Povejte mi, ali je še daleč od tù do nebes?“

„Na pravem poti si,“ reče mu domačin, „ali do nebes imaš še dokaj pota prehoditi. Po raznih potih bodeš še moral iti, ali drži se le vedno pravega pota, pa izvestno prideš v nebesa!“

Vladko se lepo zahvali ter oddirja dalje na svojih brzih sanéh. Pot je bil dosti težaven; zeló mrzlo je bilo, ali on se za vse to ni brigal, ker se mu je mudilo dalje, vedno dalje, da pride tem prej v nebesa. Zopet ugleda majhno kočó, v koči pa vidi dvoje starih ljudi, ki se prav prijetno zabavajo s svojimi vnuki. Vladko si misli: „To so nebesa!“ ter prosi, da bi mu odprli vrata. Starca, rekši ded in babica ga ljubeznivo vzprejmeta, ali rečeta mu, da pri njiju niso nebesa, pa da tudi nima več daleč do njih, samó naj ide dalje, a to vedno po pravem

poti, in skoraj pride tjà, kamor se je namenil. Naš Vladko ide dalje in ni mu bilo več treba dolgo potovati, ker bil je vže pred velikimi vrati, na katera je potrkal.

Sv. Peter odprè vrata in vpraša Vladka, kaj bi rad. Vladko odgovori, da želi v nebesa, da je hodil vedno po pravem poti, s katerega ni krenil nikoli, ter je zdaj tu pred nebeškimi vrati.

„Vse to je lepó od tebe, ljubi moj,“ reče mu sv. Peter, „ali tvoj čas za nebesa še ni dozórel, ti si še premlad, da bi te pustil vánje. No, ker si pa vže tukaj, počakaj malo, odprem ti vrata, da vsaj malo pogledaš v kraljestvo nebeško!“ To rekši, odprè sv. Peter prav malo nebeška vrata in Vladko pogleda noter. Oj, kolika krasóta, kolika svetlost! Koliko srečo, radost in veselje je občutil Vladko pri tem pogledu, tega popisati moje peró ne more. Vladko vzklikne ves iz sebe: „Oj, kako je tù krasno, prekrasno! Ali kako je to, da nikjer tukaj ne vidim svojega očeta, matere in sestrice svoje!“

„Njih tudi ne moreš videti tukaj, ker so še na zemlji, kjer se žalosté in britko jóčejo po tebi, ker ležiš pólumrtev v svojej postelji. In o joj! če bi jim umrl, dolgo in dolgo bi žalovali po tebi, a ti v nebesa vender ne moreš poprej, dokler ne umrješ na zemlji. In zdaj le dobro pomisli, ali si še pri volji, da narediš svojima roditeljema toliko britke žalosti. Poglej samó tjà doli na zemljo, da vidiš, kako se jokata za tebój tvoja roditelja in sestrica tvoja mila!“

Vladko pogleda doli in res vidi vse to, kar mu sv. Peter pravi. Potem reče: „Nè, nè! To ne sme biti! Jaz moram takój k njim doli na zemljo, da je utolažim. Lepo se ti zahvalim, sv. Peter, za vse, kar si mi pokazal in povedal.“ To rekši, zdirja na svojih sanéh domóv in v tem hipu se vidi zopet v svojej postelji. Ko oči odpre, ugleda poleg sebe plakajoča se roditelja in sestrico, ki kleči ob njegovem vzglavji, in še jednega človeka, ki je bil zdravnik.

„Ne jokajte za menój, dobri moj oče in mati in ti ljuba sestrica moja, jaz se zopet vračam k vam. Za zdaj še ne grem v nebesa, ostanem še pri vas!“

Na to reče zdravnik: „Hvala dobremu Bogu, ozdravil bode Vladko, boizen se je dobro prelomila; pomogla mu je njegova mlada in krepka narava!“

Zdaj je bilo veliko veselje v hiši. Vladkovo zdravje se je vse po malem boljšalo in naposled je popolnoma okreval. Ali čudno! niti danes pravo ne zna, ali se je res v nebesa vozil, ali se mu je le sanjalo, ali kako je bilo z njim? — In kaj mislite vi, otroci ljubi, kaj in kako je to bilo?

(Iz „hrvaščine“ prel. Iv. Tomšič.)

Podlasica in golobica.

(Basen.)

Golobica, videč podlasico, da vže po več dni vsacega jutra svoje mladiče na drugo mesto prenaša, reče jej: „To delaš zato, da bi jih tvoji sovražniki ne našli. Kdo te je učil tolike previdnosti?“ — „Ti sama,“ odgovori jej podlasica, „videla sem namreč, da ti svoje mlade vedno samó na jednom mestu vzgajaš, pa ti jih vselej vzemó.“

Največja modrost je opameteti se na tujej nesreči.

J. B.

Taščica.

Lako prijetno vam je po zimi, otročiči ljubi, v hiši pri gorkejši peči! A to še posebno takrat, kadar zunaj na debelo sneg pokrije hribe in doline ter ob cestah in potih naredi velike zaméte. Kadar je steklo na oknih po ves dan prepreženo z ledenimi cveticami ter vam, radovednejšem malim, brani skozi okno gledati na ulice ali na cesto. Dà, dà, takrat sedite radi v hiši pri gorkejši peči ter bi radi, da bi vam oče, mati, ali pa vaš dobri dedek kaj mičnega pripovedoval. Vam se godi pač dobro, ker imate dobre in skrbne roditelje, ki vedno pazijo nato, da vam ne izmanjka ne gorkote ne hrane. Ali ubozim ptičkom, tem se vse drugače godi, kadar zunaj hudobna zima divjá in razsaja, kakor bi hotela pokončati vse, kar je živega. Oj takrat se ptičkom res hudo godi, ker jim je vsa hrana pod milim nebom z debelo sneženo odejo pokrita; mraz je trese, kajti majhen kožušek pač ni dovolj gorák, da bi je branil hudega mraza, kadar vse škriplje, kadar mrzli sever brije in vije, kakor gladen volk po polji in ravninah. Tedáj jim je jedina otežba, da se umaknejo v vasi in mesta, ter dobijo tam od milosrčnih ljudij kako drobtinico

kruha, ali najdejo kako zrnce v slamnatih otépih, kjer ga ni našel mlatičev cepec. Oj otroci usmilito se takih ptičie, ako pridejo do vaše hiše!

Ker danes vaš dobri dedek ne utegne, da bi vam povedal kako mično povestico, dasi ga vže ves dan nadlegu-

jete, pomagati mu hočem jaz iz zadrege in vam povedati o ljubeznjivejši taščici, ki mi je mej vsemi pticami najljubša ptičica. Prikupila se mi je menda zato, ker sem jo imel vso zimo v hiši, ko sem bil še tak, kakeršni ste vi zdaj tam okolo gorkejši peči. Potresal sem jej vsak dan krušnih in mesnih drobtinic in bila sva si največja prijatelja v hiši. Oj dnevi moje mladosti! kje ste, ko sem tebi ljubeznjivejši taščici necega mrzlega jutra na stežaj odprl večna vrata in te pustil k sebi v gorko sobo! Tebe več davno ni, a vender mi nikoli ne izgineš iz mojih mladostnih spominov!

Poslušajte torej, naj vam povem mično povestico o ljubeznjivejši taščici.

V nekejši hudejši zimi prileti taščica na okno kmečke hiše, kakor bi hotela v gorko izbo. Kmetič odpre okno in taščica smukne v hišo. Tu pobira drobtinice, ki padajo s kmetove mize. Otroci imajo taščico zeló radi.

Zima mine in pride vesela pomlád. Kmetič odprè okno in taščica vzletí v bližnji gozdek. Tù si naredí gnezdice in veselo prepeva.

Zopet se vrne zima. A z njo se vrne tudi taščica k dobremu kmetu, in glej! ne pride sama, pripelje s seboj tudi samíco. Kmetičeva družina je ljubkih živalic zeló vesela. Ptičici ste prav domači in otroci rekó: „Ptička nas gledata, kakor bi nam hotela kaj povedati.“ — In oče odgovori: „Ako bi mogla govoriti, rekla bi vam: Prijazno zaupanje vzbuja zaupanje, in ljubezen vzbuja ljubezen.“

To je kratka povestica o mojej ljubljenki taščici in vselej sem vesel, kadar jo slišim.

Ivan T.

V samostanu.

Stoji na hólmu samostán,
Z vrtovi krog in krog obdán,
Redóvníkom je dom mirán.
Tik samostana cerkvice
Stoji lepo sezídana,
Na hriba rôb postavljena.
Oltarjev krasotí jo pet,
Pred njimi vže nad petsto let
Pobožno moli zbor unét.
Na koru poje dan na dan,
Odkar stoji ta samostan,
Zmir iste pesni zbor glasán.

Pristopi spet pred žrtvenik
V ornatu mašnem svečenik,
Resníc nebeških učenik.
Zapóje milo pater mlad,
Mej vsemi ta najmlajši brat,
Veselja poln in sladkih nad.
Na koru zádej bratov zbór
Opeva kot s sijonskih gôr
Jedini svoj nebeški vzor:
„V samóti le stanuje mir,
Samóta je veselja vir,
Tù najde se v nebesa tir!“ —
Mladenič v cerkvi zad sloní,
Pretekle premišljuje dní,
Neznane dni bodočnosti.
Sovraštvó, laž, napùh, pobój,
Nezadovoljnóst, nepokój,
To stiska ves zemljanov rój.

In tu v samóti ljubljeni
Vso srečo in pokój dobí,
Kedór si najti je želí!
Duhovniku, ki na oltar
Položil je najlepši dar,
Z obličja séva sreče žar.
In mlad je še, pa je vesel,
Da samostán ga je objel
Mej štiri stene tesnih cel. —
Zamišljen vrača se domóv.
Mladenič ves prerójen, nov,
Ustopí pod domači krov.
In drugi dan poslušat gre
Spet čudotvorne glase te,
Ki so pretresli mu srcé.
Še glóblje v misli utopljen,
Kakor bi sanjal težek sén
Prestopi prostor štirih sten. —
Takó je hodil dan na dan
Mladenič v cerkev, v samostán
Poslušat bratov zbor glasán.

In zopet bratov zbor je pel,
Pred žrtvenikom pa vesel
Redovni habit ná-se vzél
Mladenič, ki je brez sadú
Iskal pokoja in mirú,
Naposled pa ga našel tú:
V samóti tihi, ljúbljeni,
V priprosti nizki célici,
Kjer zadovoljnóst zmir živí.

P. V. B.

Sv. trije kralji.

Bilo je na večer pred sv. tremi kralji. Oče Korén vzame črepinjo z žrjavico vrže vánjo kadila ter pokadi vse hišne prostore, a Korénovka kropí za njim z blagoslovljeno vodo. Otroci kaj lepó molijo za očetom in materjo, in kaj bi ne, saj so znali vže vsi takó lepo moliti, da jih je bilo le veselje poslušati. In danes še posebno, ker jutri je velik praznik, praznik sv. treh kraljev. Jutri bode oče prerezal óni lepi božičnik ali poprtnik, ki ga je mati izpekla še pred božičem. Vsak dobi kosce tega dobrega kruha. Oj to bode zopet novo veselje, posebno za Jožka, ki je vže vedno nadlegoval mater, da bi mu dala prav velik kos lepega, belega poprtnika. Jožek namreč še ni znal, da se poprtnik, ki je stal na sveti večer na lepo pregurnej mizi, ne sme poprej načeti, kakor v dan sv. treh

kraljev. A to je vže znala Katarinka, ki je bila le za leto starejša od njega. — Ko je bilo to delo storjeno, napiše oče Korén s kredo na hišna vrata tri črke **G. M. B.** Tega pa vže ni vsakdo znal, kaj te črke pomenijo. To je znal le Markee, ki je vže v šolo hodil in poznal svete tri kralje po imenu.

Po okončanem opravilu, ki je v vsakej krščanski hiši v lepej navadi, prižgé si oče pipo s tobakom a mati gre, da pripravi skromno večerjo, ker danes je post sv. trem kraljem v čast. Otroci posedejo okolo mize ter prosijo očeta, da bi jim povedal, kdo so bili trije kralji, katere je Markee malo poprej postavil v lične jaslice, ki so stale v kotu za mizo. Ali čuj! kaj neki je to zunaj pred vrati? Kdo neki tako lepo poje?

To so koledniki kralji, ki hodijo nocojšni večer od hiše do hiše koledvat.

Mati Korénovka odpre vrata in jim reče, da naj stopijo v hišo. O jejmina! kako lepi so ti trije kralji, jeden je lepši od družega. Vsi trije so oblečeni v lepa bela oblačila, na glavi imajo lepe pobarvane in pozlačene krone. Prvi, ki ima brado, imenuje se Gašpar, drugi je Milhar in tretji Baltižar. Najlepši je Milhar, ki nosi na dolgej palici papirnato zvezdo, katero s tenko nitko okrog suče. V zvezdi gori luč. Milhar je največji med njimi, ima tudi najlepšo obleko in najlepšo krono na glavi. Katarinka je vsa zamaknena v njega. Gašpar se jej pa nič kaj ne dopade, ker ima tako veliko belo brado; star, zeló star mora vže biti. Izvestno se ga je Jezušek ustrašil, če je stopil s tako brado prédenj. A Jožek, ta se boji vseh treh ter se skriva za Markčev hrbet. Slabo vest ima, ker ne sluša rad očeta ne matere, pa tudi k molitvi ga mora mati po večkrat priganjati. Zato je pa tudi tako jokal na sv. Miklavža večer. Malo, prav malo je manjkalo, da ga ni odnesel parkelj, ker ni znal tako lepo in gladko moliti, kakor Markec in Katarinka. Sv. Miklavž mu je za letos še prizanesel, a dejal je resnôbno, da ga k letu parkelj gotovo vzame, ako ne bode znal moliti in se tudi drugače ne poboljša. Zato se pa tudi kraljev boji, posebno ónega črnega zamorca, ki mu se Baltižar pravi.

Kralji koledniki stopivši v sobo, želé vsem „dober večer,“ potlej se vstopijo k vratom ter glasno zapojó:

Mi smo ti tri kraljitarji	Herodež se je veselil
Iz treh dežel smo k vam prišli,	Pa Jezusa le ni dobil.
Gašpar, Milhar, Baltižar.	Mi na kolena pademo
Jožef, Marija potujeta	In Jezusu darujemo,
'Z Egipta, kjer sta poprej bilá,	Mire, kadila in zlatá. —
Ker se bojita Herodeža.	In zdaj s to zvezdo idemo
Herodež je postal srdít,	K vam nazaj več ne pridemo,
Ker se imá nov kralj rodít',	Veselo novo leto vam voščimo.
Pustil vse dečke pomorít'.	Želimo vam tudi lahko noč
Dvanajst tisoč moških otrok,	Naj pride Jezus vam na pomoč.“
Velika je bila žalost, jok.	

(*Narodna pesen.*)

„Glej, glej, kako lepo znate,“ reče oče Korén, ko so koledniki odpeli, „kje ste se pa vse to naučili in od kot ste prišli k nam?“

„Prišli smo iz jutrove dežele, kjer se nam je prikazala svitla zvezda, na katerej je stalo zapisano, da se je porodil nov kralj, ki je nad kralje vse, nebo in zemlja sta njegova,“ reče Gašpar.

„Nu to ste pa res iz daleč doma,“ reče Korén, poseže v žep ter jim dá nekaj krajcarjev za na pot.

A mati Korénovka prime Milharja za roko, nasmehne se mu in reče: „Glej, glej, ta se mi pa nekako znan zdi, kakor bi ga bila vže nekje videla, pa ne, da bi to bil . . .“

„Dà, dà, sosedov Ivanek je, saj ga dobro poznam,“ zavpije Markec. Ali trije kralji niso hoteli čakati, da bi jih Korénovi preiskovali in morda še celó za popotni list vprašali, katerega pa niso imeli, naglo so jo pobrali skozi vrata in šli dalje naznanjat rojstvo Jezusovo in pobirat darov. Vzeli so vse radi, kar jim je kdo dal.

Ko so kralji odšli, rekla je Katarinka, da óni bradati Gašpar nihče drug ni, kakor Svitkarjev Andrejček, ker mu je ona v oči pogledala, pa se jej je nasmijal. A Jožek še vedno ne veruje, da bi to bili sosedovi, nego zatrjuje, da so to óni isti sv. trije kralji, ki so bili prišli v betlehemeski hlevce sveto dete Jezuska molit in mu darovat.

Dokaj je bilo še razgovora pri večerji. Vsak je zatrjeval svojo. Markec, ki je celó dejal, da vse tri pozná, pa mu niso hoteli verovati ne oče ne mati — kakó bi mu neki verojel Jožek — dejal je naposled: „Nu, če bi to bili pravi kralji, kje pa imajo miro, kadilo in zlato? Ti trije le pobirajo, če jim kdo kaj dá; tudi kruha radi vzamejo.“

„Ti si pa moder, ti,“ reče mati Korénovka in pogleda očeta z veselim nasmehom, da ima tako modrega sinka, kakor je njen Markec.

A oče Korén reče: „Tudi vi, otroci moji, nimate zlatá, srebra, ne drugih dragocenih stvari, kakor so je imeli sv. trije kralji; pa imate nekaj družega, kar je ljubemu Bogu mnogo dražje in ljubše od srebrá in zlatá. To so vaša nedolžna srčeca, ki so polna ljubezni in žive vere do Boga. Zatorej idite in darujte je ljubemu Jezusu, ki se je porodil v betlehemeskem hlevcu. On bode ta darek rad vzprejel in šel v vaša srea, da v njih ostane. Božje dete Jezus ima najraje nedolžna otročja srea, ki so polna žive vere in ljubezni do Bogá. Zatorej ljubite dragega Jezusa, verujte vánj in klanjajte se mu, ker je prišel na ta ubožni svet, da bi nas odkupil od večnega pogubljenja.“

I. T.

Praznik sv. treh kraljev.

Práznik sv. treh kraljev šteje se k najstarejšim in največjim praznikom naše katoliške cerkve. Ob času Kristovega rojstva se je bila pogubila mej narodi vera v jednega pravega Boga ter se umaknila ostudnemu malikovanju. Ali skozi žalostno temoto vila se je kakor blesteča nitka in od ust do ust tudi mej nevérniki izročevala povest, da se bode o tistem času rodil velik Zveličar, kateri bode slednjega človeka obnovil in oblačil. Hrepenenje po njem je bilo sploh po vsem svetu jako živo. Ta povest je izvirala od obljube božje, v raji storjene, ki je kakor iskra tlela v zavesti izgubljenega sveta, a posebno so jo po Arabiji hranili kot predrago izročilo, ker je ondú o preseljevanji Izraelcev iz Egipta v obljubljeni deželi Balaam prorokoval, da bode svitla zvezda izišla iz judovskega ljudstva. Modri in imenitni možjé na Jutrovem, ki so razglabali zvezde na nebu, čitali so v svetih knjigah ali pa tudi slišali od vérnih Judov o tem prorokovanji, ter goreče želeli zagledati zvezdo, katera bi jim oznanila prihod tega od Boga obljubljenega judovskega kralja.

Čas težkega pričakovanja se dopolni, in glej! v ónej tihej noči, ko se je porodilo sv. dete Jezus v ubožnem hlevcu Betlehemeskem, prikazala se je prečudno svitla zvezda na nebu. Nek skrivnosten glas pové trem „modrim“ v Jutrovej deželi,

da ta zvezda pomeni rojstvo našega Odrešenika. Urno otovoré velblode in se odpravijo na pot, da bi za sledom čudne zvezde poiskali sv. dete Jezusa, skazali mu svojo čast in poklonili darov. Ne straši jih ne daljava, ne druge nevarnosti neznanega jim pota. Gredó in gredó dolgo, dokler ne pridejo v Jeruzalem, veliko mesto judovsko. Tù poprašujejo s priprosto besedo: „Kje je rojen kralj judovski? Videli smo njegovo zvezdo na Jutrovem in ga prišli molit.“ — Kralj Herod se tega vprašanja zelo ustraši in ves Jeruzalem ž njim. Takój skličé vse vélike duhovne in pismouke skupaj in je vpraša, kje bi se imel roditi Kristus. A ti mu rekó: „V Betlehemu na Judejskem; kajti stoji pisano po proroku, da iz njega pride vojvoda, kateri bode vladal ljudstvo izraelsko.“

Zvezda, ki je šla pred sv. tremi kralji, pripeljala jih je pred mesto Betlehem do ubožne staje, kamor so pastirji o deževnem in mrzlem vremenu svoje črede gnali. Nad tem ubornim hlevcem obstoji zvezda in razlije svoj žar, kakor bi hotela reči: Tukaj je, katerega iščete. Sv. trije kralji brž raztovoré velblode in s ponižnim spoštovanjem stopijo v hlevce. In kaj vidijo? Vidijo presveto Dete, vidijo njegovo ljubeznivo mater Marijo, ki vsa zamaknena gleda na čudovitega sinčka v svojem naročji; vidijo tudi sv. Jožefa, ki stoji ob strani v nebeške misli utopljen. Vidijo pa tudi óno siromaštvo, v katerem je prišel naš Odrešenik na ta ubogi svet. Ali vse to ne moti sv. treh kraljev. V gorečej ljubezni padejo na kolena pred sv. dete Jezusa, molijo ga, potem pa odpró svoje zaklade in mu darujejo zlatá, kadila in mire. Vrnejo se potem v domovino z živo vero v svojih srcih ter pripovedujejo, kaj so čudnega videli in slišali o sv. Detetu in materi njegovej. Več kakor trideset let — takó se poročá — živeli so še domá pobožno in sveto. Bog jim pošlje sv. Tomaža v daljno Jutrovo deželo, da je krstí v imenu Jezusovem ter da tudi oni potem oznanujejo po tistej deželi sv. evangelje. Njih svete ostanke prenesli so najpred v Carjigrad, a pozneje v Milan, dokler niso bili v 12. stoletji po cesarji Miroslavu I. preneseni v mesto Kolin na Reni, kder jih še danes katoliški svet pobožno častí.

Ptice po zimi.

Vrana vpije: krá, krá, krá!
Mrzla zima je prišlá;
Slaba zdaj za mé bo tá,
Večkrat bodem strádala!

Dé sinica: fúj, ei, fúj!
Deček ljubi čuj me čuj;
Daj mi kako zrnice,
Vrnem ti na vzpómlad vse!

Vravec poje: živ, živ, živ!
Toliko da še sem živ;
Moj želodček prazen je,
Ves od mraza tresem se!

Brglez, zéba, kos, strnád,
So pri nas, jih tare glád,
In še druge ptičice
Nikdar nas ne zapusté.

Vsmili torej se jih zdaj
Živeža jim malo daj,
In vzpómládi s petjem té,
Ptičice razveselé!

Zdravko.

Božična noč.

Mirná je gôra, hrib mirán,
Mirná dolina, širna plán;
Zaviti vsi v prtič snežen
Čaroben snívajo si sén.

In pôje zvon in pôje nam,
K molitvi vabi, v božji hram; —
K molitvi, v božji hram hití
Za tropom trop neštet ljudi.

Vse tiho, nič ne glási se,
Vse tiho v mestu, v vási vse;
Le vetrec z drevjem si igra,
Da gôlo v mrazu trepetá.

Zdaj čuj! Takó ljubó, ljubó
Vabilno in mehko takó
Zapôje zvon iz stolpa lin
Budeč sladák, sladák spomin.

Krasnó se zvezde nétijo,
Po nebu čarno svétijo,
Na zemljo zvézdice krasné
Pa srečo, blágoslov rosé...

Kakó prešinja srca rád,
In v sreih kaj rodí se nád! . . .
Oj lepa noč, oj dična noč,
Nebeška noč — božična noč!

Strah.

Bilo je dva dni pred sv. Miklavžem. Popóluodne je prepihavala mrzla sapa in prinesla s seboj — prvi sneg. Proti večeru ga je bilo vže vse polno po gorah in dolinah. Tudi mraz je pritiskal. Pa kaj ta mraz, da je le peč gorka, mislil sem si, in se nekoliko bliže pomaknil k peči. Saj je takó prijetno sedeti pri zakurjeni peči, in to še posebno zvečer, kadar zunaj sneg méte in je mraz, da kar škriplje in pôka pod nogami.

„Ne hodi mi iz hiše, da se ne prehladiš, reče mati mojemu starejšemu bratu Blažku. Blažek je namreč hotel iti v kuhinjo, da bi si tam poiskal trsko in nas potem nazaj prišedši dregal ž njo za pečjó in nas tako strašil.

„Glej ga nù, niti slušati neče,“ huduje se mati, ko Blažek vže za kljuko drži, „naj te pa le strah odnese, saj te tako ni škoda, ker nisi nič prida.“ Te besede so bile kakor živ ogenj na Blažka, izpustil je kljuko in se takój vrnil k peči. Ali glej! v tem trenótku nekaj zaropoče zunaj v veži. Otroci se tega ustrašimo, drug družega pogledamo in se še tesneje stisnemo skupaj. „Kaj je to?“ vprašam Blažka, ki se je pa menda še bolj ustrašil nego jaz, ker je imel slabo vest, da ni takój matere slušal, ko mu je rekla, da naj ne hodi iz hiše. Nič mi ne odgovori Blažek.

„Oj, strah je!“ reče Anica z obema rokama Blažka se oklepajoč.

Mati nas pogleda, nasmeje se nam in reče: „No, ste pa res pravi zajčki, ker vas vsaka stvarca lahko ustraši. Kdo drugi je nego oče, ki je prišel domóv in si zunaj v veži otresava sneg s črevljev. Blažek vzemi luč in pojdi mu posvetit, da se kam ne zadene!“

Blažek še ves v strahu stori, kar mu reče mati.

Kmalu potem stopi oče v sobo, razpravi se in sede k peči. Mati mu pri-poveduje, kako smo se ustrašili, in se še vedno smeje Blažku, kateremu se je sveča v roci tresla kakor šiba na vodi. Tudi oče se nam nasmeje ter pravi, da bi ne bil verojel, da smo taki bojazljiveci. Potem pogladi mene po laséh in reče: „Nù Mirko, ali te je še kaj strah?“

„Nič več, oče,“ odgovorim potihoma. —

„Nù to je lepó, da te ni strah, ker straha nikjer ni, če si ga človek sam ne naredí. Povedati vam hočem, kakšen je strah in kako je mene strašilo, ko sem bil še mlad. Videli bodete, da je strah prazen in ga nikjer nič ni. Zatorej poslušajte:

Ko sem bil še mlad, bil sem za strežnika v cerkvi. Cerkovnik, stari Jaka, ki je lani umrl, Bog daj njegovej duši dobro, imel me je zeló rad, ker mu sem mnogo pomagal pri njegovih cerkvenih opravkih; zvonil sem po večkrat mesto njega, in če je bilo treba z gospodom župnikom iti, pa on ni utegnil, šel sem jaz.

Bilo je nekega dne zvečer, malo pozneje kakor zdaj. Sneg je na debelo zapadel in huđ mraz je pritiskal. „Hitro, hitro pojdi!“ kliče cerkovnik vže zunaj v veži, „z gospodom je treba iti.“ — „Ali daleč?“ vprašam jaz. „Jedno uro daleč, le dobro se obleci; svetilnico dobodeš pri meni,“ reče cerkovnik ter se zgubi za oglom naše hiše.

Za dobrih pet minut po tem vže korakava z gospodom župnikom k bolniku. Strah me ni bilo, saj sem bil pri gospodu župniku in sem tudi vže večkrat po

tem poti hodil. Zvonček je glasno pel in svetilnica dobro svetila. Šla sva po zapuščenem poti moleč naprej. Prišla sva v gozd. Vse tiho, nobena stvarca se ne gane. Jaz gredoč premišlujem, kdaj pridem domóv. Zdaj se pot zavije navkreber in za četrt ure prideva k bolniku. Gospod župnik opravi svoje opravilo ter sede, da bi se odpočil. Truden je bil od dolgega in težavnega pota. Saj se star človek kmalu upeha.

„Pa pri nas ostanite, gospod župnik,“ oglesi se gospodar, „pot nazaj je še bolj težaven, kakor sem; posteljo vam preskrbimo in tudi za strežnika se kaj dobí.“ Nekaj časa ugovarja gospod župnik, a naposled se vender udá. A jaz nisem hotel nikakor ostati. Truden nisem bil, prehlajenja se tudi nisem bal, a domóv bi bil na vsak način rad prišel. Zatorej jo odrinem. Deset ura je bila, ko sem odhajal. Svetilnico držim v levici, desnico pa potisnem v suktnjo in hajdi! po hribu nizdolu. Dobro je šlo, niti dričalo ni kaj posebno. Zopet pridem v gozd in stopam po zmrzlem snegu, da je kar glasno škripalo pod nogami. V tem hipu mi ugasne svetilnica. Iščem po žepih, če imam kako žveplenko. „Še jih imam nekaj,“ rečem sam v sebi ter hitim prižigat. Ko luč prižgem, stopam dalje, ali glej! zopet mi ugasne. „Kaj je neki to? pa ne, da bi —“ in lasjé se mi začno dvigati po konci. Še jedenkrat poskusim — še — in — zopet ugasne. Zdajci se spomnim na staro znamenje v gozdu, kjer so pred nekaj leti roparji umorili nekega trgovca. Nihče drug kakor njegov duh mi luč ugasuje,“ mislim si in se spustim v ték proti domu. Ali kaj slišim za seboj? „Tèk, tèk, tèk — drvilo je za mano. „Kostenjak hití za menój,“ mislim si zopet ter dirjam domóv, kolikor sem le mogel. „Jaka, odprite!“ zavpijem vže iz daleč ter komaj še sopeč planem v njegovo hišo.

„Za božjo voljo, kaj ti pa je? In kje je ostal gospod župnik? Ali se je kaka nesreča zgodila? — povej — hitro — ali —?“ vse se je kar kopičilo iz Jakatovih ust. „Nič, nič,“ odgovorim jaz, ko se nekoliko oddahnem. „Gospod župnik je ostal pri bolniku in jaz sem jo sam primahal domóv.“ — Nù, in se tako vedeš, kakor bi bil iz uma. Mislil sem vže, da se je pripetila kaka nesreča gospodu župniku,“ ošteva me stari cerkovnik.

„Ali strah je bil tam v gozdu blizu križa, luč mi je ugasnila, kadar koli sem jo prižgal, in strah me je podil do vaše hiše,“ pripovedujem jaz v jednej sapi.

„Povej še jedenkrat, kako je bilo,“ vpraša me cerkovnik. Ko mu vse izpovem, namuzne se mi in pravi: „Oj ti mladóst — noróst, tam išče strahú, kjer si ga sama naredi. Ali ne veš, da je strah v sredi votel, okoli kraja ga pa nič ní? Poslušaj torej, kaj se ti je prigodilo. Bil si takrat, ko ti je svetilnica ugasnila pod znamenjem sv. križa. A tam je prélaz, zatorej svet bolj odprt. Sapa vedno skozi brije. Ugasnila ti je svetilnica vselej, kadar si jo prižgal. Po tem, ko si se v ték spustil, hlastalo je za teboj. A znaj, da tist kostenjak, ki je za teboj dirjal, ni bil nihče drug, nego tvoje nad petami zmrzle hlače. Ker si tekel, zadevale so se pri vsakej stopinji na tvoje črevlje in slišati je bilo, kakor bi te kdo podil. Mar ni bilo tako?“

„Kaj, ko bi bilo res takó?“ Pogledam hlače, katerih se je še led držal. Straha ni bilo torej nobenega in cerkovnik je pravo pogodil.

Spremil me je domóv in mi dejal, naj se mi še kaj sanja o takih strahovih.“

„Ali zdaj veste, kaj je strah?“ vpraša nas oče ter ne čakajoč odgovora nadaljuje: „Kdor ga išče, vidi ga povsod, za vsakim grmom, pod vsakim drevesom. Svoje sence se boji, kdor ima slabo vest. A kdor ima dobro vest, njemu se ni bati strahov; bati se mu je le hudobnega človeka, ki ga želi spraviti ob časno in večno srečo.“

Tako nam je oče pripovedoval o strahu.

Branimir.

Pred gosposkimi vrati.

Zima je, huda zima. Mrzel sever brije. Sneg siplje. Večer.

Iz predmestja polagoma stopa v mesto sirota. V roci ima košarico.

Oh, ko bi ta svet bil usmiljen, bi ljudje ne šli takó brezskrbno mimo male sedemletne sirote, ki gre v mesto, da bi si izprosila skorjico kruha. Dà, za bolno mater.

— Usmilite se!

Nihče je ne pogleda.

Zamán je njen glas, vedno mileji kakor angeljska molitveca, nihče je ne pogleda!

Zmračilo se je. Veter še huje divjá. Sneg do pasú.

Sirota ozébla koracá po kaménih pločah ob mestnih hišah ter krene po nekih ulicah naravnost pred dvorec bogatina.

Tam je vsega dosti, tam si izprosi košček kruha, da ga ponese bolnej materi. Deklica potrka na vrata. Pes zalaja.

Po viharnej, mrzlej noči napočilo je hladno zimsko jutro.

Čakala je mati hčerko svojo, čakala. Sama je v ubožnej sobici. Ura udari osem, devet — — Prileti k njej smrtni angelj in — zatisne jej oči.

Istega dne pa so prinesli vsi v mestu izhajajoči časopisi naslednji vestí:

(Zmrznila je.) Danes so našli pred vrati grofa X. deklico, ki jo je sneg zamél. Sirota je mendà prosjačila. Ne vé se, čigavo je to dete.“

(Umrlí so:) — — — — — V predmestji v „ubožnih ulicah“ hišno šte. 708. umrla je bolj od gladi in béde, nego li od bolezní — jedna sirota.“

Tukaj so „ljudje“ pač ubogo malo zvrševali svojo človeško dolžnost s tem, da so objavljali, kaj je novega v mestu.

— In poprej?

— Pustiva, prijatelj pustiva o tem razgovor.

— Pravo govoriš.

— Tedaj ob enem — — — —

Jos. Milaković.

Oj to srcé . . .

ogovarjal se je oče s svojimi sinovi o slabosti človeškega srcá. „Oj to srcé,“ dejal je, „ki je v nežnej mladosti tako dobro in plemenito, izprevrže se rado, in ako se strast vánje ujé, popači in razdere naglo vse, kar je v nežnej mladosti v njem rastle in zorélo. In povedal jim je dogodek iz rimske zgodovine, ki slóve:

„Klavdij je umrl. Mladi Neron, učenec Senekove modrosti, bil mu je nastolnik. In zbrali so se plemenitaši rimskega kraljestva, da bi se poklonili mlademu cesarju. V srci pokvarjeno hlapčevsko starešinstvo pozdravljalo ga je kot novega boga, in prilizniki so mu se prišli prikupovat in ga prosit milosti njegove. V sijajnej dvorani na zlatem prestolu sedel je Neron, poleg njega pa njegova mati, zala Agripina. In lice mladega cesarja Neróna žarelo je veselja tolike nenavadne časti in veličastva.

In prilizniki so popadali pred njegov prestol, govoreč mu: „Vladar, pozdravljamo te, boga vesoljne zemlje; življenje in vse, kar imamo, tvoje je! Ukaži, in sužniki tvoji se bodo klanjali tvojim ukazom!“

In Neron se vzdigne s svojega prestola ter reče: „Ne takó, prijatelji moji! Tudi jaz sem človek, tudi mene bodo sodili bogovi!“ — To rekó, obrne se k materi, rekoč: „Mati, čuvaj moje srece teh ljudij!“

In mati objame vrlega sina in mu poljubi lice. A modrijan Seneka, njegov učitelj, ki je v kotu dvorane sedeč opazoval vrline svojega gojenca v tako odločilnem trenutku njegovega mladega življenja, razjokal se je od veselja. In ko so se vže vsi poklonili mlademu cesarju, stopi tudi on s krepkim in možatim korakom, kakor je bila vedno njegova navada, pred prestol svitlega cesarja. A Neron to videč, ni čakal, da bi se mu bil približal njegov učitelj, stopil je s prestola, pozabil vse svoje veličastvo, šel mu naproti, objel ga in mu rekel, ihtéč se: „Oče! oče! povej mi, kaj naj storim, da vladam takó srečno, kakor je vladal cesar Avgust?“

In Seneka mu reče: „Ljubi modrost in izogibaj se prilizovalcev!“

Neron mu to obljubi z veliko prisego, pritisne svojega učitelja strastno na svoje prsi in ga postavi ob stran svojega prestola, da bi bil podpora njegovej mladosti. In Seneki je vzkipelo srce od veselja, vidšemu, da hoče Neron biti ne samó prvi, temveč tudi najboljši mej ljudmi.

„In to je bil óni isti Neron,“ pripoveduje oče dalje, „ki je malo let pozneje s krvjo svoje matere, sopruge in brata, pa tudi s krvjo svojega nekđaj tako ljubečega učitelja oskrunil svoje mlado življenje; ki je v cvetji svojih let kot onemogli starček in krvolok umoril samega sebe.“

Čuvaj in pazi, o mladina, srce svoje kot najdražji zaklad, ki ga imaš od ljubega Boga.

Ivan T.

„VRTČEVA“ PRILOGA.

Staro razpelo.

roti koncu prejšnjega stoletja je razsajala vsled slabih letin po vsem Dolenjskem huda lakota. Viri nam pripovedujejo, da so ljudje koruzne (turšične) storže mleti, ter iz njih kuhali nekak sôk, da bi si glad utolažili. Bili so to hudi, zelo hudi časi, in kakor se se danes govori, prava kazen božja, ker nobena jed ni téknila ljudém.

Če so tudi jedli, tri ure po kosilu bili so vže zopet lačni, a lačnega želodeca niso imeli s čim krotiti. Mnogo ljudi je vsled te šibe božje pomrlo, a mnogo jih je zbolelo za neozdravljivo boleznijo. —

V tistem času je stala tik zelene Krke mala koča, katera danes še podprta kaže, da je vže pretekla njena dôba, ter ne bode mogla več dolgo prenašati teže snegá; saj je pa tudi vže prestala marsikatero nezgodo ter ima vže petega gospodarja.

Ko se naša povest začénja, hranila je ta koča v sebi družinico, obstoječo iz treh osov. Bila sta mož in žena ter njiju jedina hčerka. Oče je bil sodar ter je s svojim rokodelstvom vže preživel svojo malo družino, toda v poslednjem času so bile tudi vinske letine takó slabe, da sodov nihče ni kupoval, ker za potrebo jih ni bilo le dosti, ampak še celó preveč. Ker pa našemu sodarju rokodelstvo v poslednjem času ni donášalo nobene koristi, moral se je tem bolj baviti s poljedelstvom, katero mu je dajalo živeža vsaj za sproti. A tudi to je bore malo zaleglo, ker so bile letine slabe, bilo je tudi pridelka v jako pičlej méri.

Onkraj Krke je stala graščina, katere gospodar je bil priden in delaven, pa tudi usmiljenega srca, ki je ob času lakote rad pomagal svojim sosedom, dajaje jim živeža, katerega si so pomladi in po leti z delom zaslužili.

Pod hišo našega sodarja je bil ob vodi priklenen velik čoln za prevažanje ljudij na óno stran. Včasih se je dalo na tem kraji precej zaslužiti, ker so hodili delavci v graščino v delo. A zdaj ob času lakote, imel ni nihče niti denarja niti živeža, s čemur bi bil plačal voznino, in tako je moral naš sodar po večkrat zastonj prevažati ljudi čez Krko.

Na ónej strani reke je stalo tik pota veliko, staro razpelo, ki je vže mnogo zimo prebilo v tem samotnem kraji, izpostavljeno vsem vremenskim nezdodam. Ako si šel mimo tega razpela proti večeru, ko je zahajalo jesensko solnce za daljne gore, tedáj si občutil na tem kraji vselej nekaj skrivnostnega, takó da bi se ne mogel dolgo muditi na tem kraji in to še posebno zato ne, ker ljudje takim znamenjem kaj radi pripisujejo to ali óno nezgodo, katera vselej človeka boljše ali menj pretrese.

Bilo je lepega pomladnega dné, v ónem prijetnem času, ko se vsa narava polagoma vzbuja, ko od dné do dné ozelenujejo gozdi in polja, ter solnce z vsakim dnevom gorkeje postaja. Vsakdo bi se moral veseliti tega lepega dné, a letos se ga ni mogel veseliti ubogi kmet. Kaj mu pomaga veseliti se tako lepega dneva, ki ga sicer napolnuje z veselo nado boljše bodočnosti, ako pa mora v potu svojega obraza lačen delati.

Pri sodarjevih so bili vsi domá. Mati je imela na vrtu opraviti in hčerka se je vrtela okolo nje; oče pa je imel pod kozolecem svoje delo. Sneg mu je namreč po zimi nekaj kvare napravil in trebalo je nekoliko popravila.

Zdajci stopi k sodarju star znanec iz mladostnih let, človek bolj odurnega obraza in velikih svitlih očij; na prvi pogled vže jako neprijetna prikazen.

„S čim se pa tu ukvarjaš, Miha?“ vpraša prišlec sodarja. Sodar ga pogleda ter mu nič kaj prijazno reče: „Nekaj se mi je čez zimo podrlo in zdaj moram popraviti, če bode letos sploh kaj v kozolec djati.“

„Vidiš, Miha,“ govori tujec, „ti se moraš res dosti truditi in delati kakor črna živina, da se borno preživiš v tem žalostnem času. A poglej mene, jaz ne delam ničesar, pa imam vender za sproti.“ — „Pri tebi je vse drugače,“ odvrne mu sodar, „ti greš lahko po svetu, ker nimaš družine; ali jaz, kje naj pustim ženo in otroka?“

„Tudi ti bi si lahko opomogel, ako bi le hotel z nami potegniti. Prevdari, pa ti ne bo treba stradati.“

„Kako misliš to?“ vpraša radovedno sodar. „Molči in poslušaj! Nocoj se vrača graščak s svoje kupčije; peljal je mnogo blagá v mesto in dovolj bode imel denarja pri sebi. Ta denar pride lahko nam v roke, in za denar se dobi vse, Miha moj ljubi.“

„Kaj! jaz naj bi si prilastoval tuji denar?“ odgovori sodar.

„Ne takó; ti bi ne imel drugega opravila kakor to, da bi nas nekaj mož prepeljal na óno stran Krke, a po dokončanem delu zopet nazaj, seveda moral bi vse svoje žive dni molčati, da si koga vozil preko vođe. Vse drugo je moje in mojih továrišev opravilo. Graščaka počakamo v gozdu, vzamemo mu denar ter ga nekoliko zvezemo, da ne bode mogel takój domóv po hlapce, kateri bi nas izvestno hitro poiskali. Ako si hočeš zboljšati življenje na lahek način, pa pritrđi.“ Sodar ni vedel, kaj bi dejal. V notranjem se je boril s svojo vestjó, ki mu ni dala mirú, vedno ga opominjevaje: Nikar tega ne stori. Ali zopet je premagovala druga stran, šeptaje mu: Zboljšal si bodeš svoje življenje in storil ne bodeš tako nikomur nič žalega! Dolgo je premišljal in premišljal, v tem pa mu je továriš vedno prigovarjal naj se ne boji ničesar, naj se hitro odloči ter udari v roko. Sodar to res stori in sklenena je bila pogodba. Sodar je bil danes prvič v svojem življenji na krivem poti.

II.

Noč je nastopila, solnce je bilo vže davno za gorami, blede lune svit se ni še prikazal izza visokih Gorjancev, ko se je pod sodarjevo hišo zmajal čoln in vanj stopila četvorica čudno opravljenih mōž in peti mej njimi naš sodar. Veslal je urno in kmalu so bili onkraj reke. Čoln postoji, z njega pa stopijo črni mōžje, zadnji je bil sodar.

„Tukaj čakaj pripravljen, dokler se ne vrnemo z denarjem,“ govori jeden, ali pazi se, da nas ne prevariš, drugače si izgubljen.

Sodar se zgane in prikima. Govoriti ni mogel, vzbudila se je v njem vest, ter mu očitala, da si po krivici prisvaja tuje denarje. Sede kraj pota ter premišljuje svoje pregrešno dejanje. Vse je tiho. Zdajci pade staro razpelo po dolgem na tla in votlo zagromí. Sodar se zgane in gróza ga izpreleti. Spomnil se je na davno pretekla leta, ko je še mal deček s svojo materjo večkrat mimo razpela hodil, spomnil se je, kako zaupno je na tem kraji molil ob času ženitve svoje, a danes? Danes sedi tu kot pomagalec zlih roparjev, ki nameravajo oropati dobrega graščaka.

„In to palo razpelo, ni li to opomin na moje grešno dejanje? Ni li morda miška oglodala steber toliko, da je padel ravno zdaj, ko sem jaz tù? Ali me ne opomina, da sem danes stopil na pot, ki me pelje v pogubo?“

Mož ni mogel dalje premišljevati, obupno je bežal ob reki naprej, nevedé kam. V svesti si svojega hudobnega dejanja ni mogel mirovati, slednjič se je skríl v votlino kraj Krke. V tem so črni možje v gozdu pričakovali graščaka. Kmalu se res pripelje, vesel, da je svojo kupčijo tako dobro opravil. Zdajci mu nagloma obstopijo voz črni možjé, zahtevajoč denarja. Ker se ni imel s čim braniti, moral jim je izročiti vse svoje denarje, proseč jih, naj bi mu pustili življenje. Možje ga trdno zvežejo, da ni mogel z voza, privežejo konja za drevo, da ga ni mogel pognati, potem se pa spusté v beg proti Krki, kjer je čakal čoln. Ko pridejo do čolna, ne najdejo sodarja nikjer, in vse iskanje in ugibanje je bilo zamán. Sedejo v čoln ter veslajo samí na óno stran, od tam pa s plenom v daljavo.

III.

Ker graščaka ni bilo po njegovej navadi domóv, pošlje grajski oskrbnik hlapce naproti, če bi se mu bilo morda na potu kaj žalega pripetilo. A komaj so bili hlapci v gozdu, vže slišijo znani jim glas svojega gospodarja, ki kliče na pomoč. Urno se približajo kraju, kjer je bil graščak s konjem vred privezan. Takój izvedó vse, kar se je zgodilo. Ko odvežejo graščaka in konja, takój hité za roparji. Graščak jim pové pot, po katerem so odšli, in uganili so, da so se najbrže prepeljali s sodarjevim čolnom, pa da je morda tudi sodar sam ž njimi v kakej zvezi. Kakih petdeset korakov nižje od pota je bil priklenen graščinski čoln; vanj se vsedejo hlapci ter urno veslajo na óno stran naravnost proti sodarjevej koči.

Priveslali so do čolna in ga našli odklenenega, kar se jim je takój zdelo jako sumljivo. Hitro planejo proti koči ter povprašujejo po gospodarji. Žena ni znala povedati, kam bi bil otišel, a bila je tudi sama v velikih skrbéh zaradi moža, ker ni bila njegova navada po noči iz doma ostajati. Hlapci povprašujejo še to in óno, potem se pa odpravijo proti domu, ker so vedeli, da bi bilo po noči vse zasledovanje zamán. Ali kako se začudijo, ko prišedši na óno stran reke, tik podrttega starega razpela najdejo sodarja, ki leži v nezavesti ob potu. Vest mu ni dala mirú in kmalu je šel iz svojega skrivališča do razpela, kjer so ga našli. Poprašujejo ga na vse strani, kako je prišel tu sém, ko ina vender čoln na drugej strani, ali sodar jim ne more nič pravega odgovoriti, ker je na vsa vprašanja le zmédeno odgovarjal. Hlapci so le predobro spoznali, da je moral pri roparskem napadu na gospodarja tudi on sporazumljen biti, zato ga takój zvežejo ter s seboj v grad odvedó. Tisto

noč pa je imela mati sodarica čudne sanje, da so odvedli moža čudni, neznani ljudje, da so ga peljali v daljno deželo in ga ne bode nikoli več videla. Sirota ni mogla vso noč spati od samih skrbi za moža, ki je pa tisto noč enako nemirno prečul v temnej graščinskej ječi, nemirno čakajoč, kaj se bode z njim še dalje godilo.

IV.

Blagor človeku, ki vse stiske in nadloge od Boga mu poslane, potrpežljivo prenaša, ter tudi v bédí ne pozabi, da je poštenje največja človeška sreča na tem svetu, ki se ne more kupiti s kupom zlatá. Dokler si pošten, da-si ubog, imaš vender dovolj premoženja v svojej poštenosti in dobrem imenu; če pa izgubiš dobro imé, izgubil si vse, kar si imel dobrega na tem svetu.

Takó premišljujočega najdeva, dragi čitatelj, kmalu po ónem dogodku v gozdu, našega sodarja v temnej ječi v Novem mestu. Vest ga je grizla in pokoja ni mogel najti ne po noči ne po dnevi. „Oh, zakaj sem se dal zapeljati, jaz neumnik! Hotel sem po krivem si pridobiti denarja, da bi lahko izhajal ob težavnih časih, a za plačilo sedim zdaj v temnej ječi.“

Kazni za storjena hudodelstva so bile v onem času mnogo hujše nego li danes. Takrat so se tudi malenkostne stvari kaznovale z vso ostrostjo, posebno pa še ob času lakote, ko so bila zločinstva tako rekoč na dnevnem redu. Sodar je bil kot pomočnik pri roparskem napadu na graščaka obsojen na več let ječe. Izmed roparjev, katerih sodar ni poznal, razven jednega, nam vže znanega, bilo ni mogoče nobenega dobiti, ker lopovi so odnesli le prehitro svoje peté v varno zavetje. A prigovor pravi: „kogar imaš, tega drži,“ in takó je trpel jedini sodar v ječi.

Lahko si mislimo, kako hudo je bilo ubogej ženi, ko je zvedela, kaj se je z možem zgodilo. Zdaj je bil njen mir za vse njeno življenje pri kraji. Vse skrbi so prišle na njo in ko je bilo največ dela, nedostajalo je glavne moči — dobrega gospodarja. Tudi so se jeli ljudje izogibati sodarjeve hiše, češ, njen gospodar se pokori v ječi. Z gospodarstvom je šlo vedno bolj nazaj in hiša je bila od dne do dne siromašnejša. In kaj bi tudi moglo veseliti ubogo ženo, ki je morala nedolžna s svojo hčerko toliko sramote pretrpeti. O možu vže ni mislila več, da bi ga še videla kdaj, naj bi tudi prišel iz ječe, ker dobro je znala, da bi ne hotel več ostati v tem kraji, ampak šel bi v kak tuj kraj.

Nekega dné pride pismo na župana, da je sodar v ječi umrl. Premišljeval je vedno svoje pregrešno dejanje in nikoli se ni mogel več upokojiti. Od dne do dne je hiral, dokler ga ni vzela pomlád. Ko je sodarica zvedela o moževij smrti prodala je vse svoje premožeoje ter šla s svojo hčerko po svetu. Nastanili sta se daleč med tujimi ljudmi, kjer ju nihče poznal ni ter ondú živeli v samotnej koči živeč se z delom svojih rok. A na večer, ko ste se trudni vrnili s svojega dela v borno kočó, klečali ste dolgo pod starim razpelom v kotu samotne kočé, in ko bi bil šel mimo ob takem času, slišal bi bil vselej gorečo molitev „za dušo nesrečnega očeta.“

Milan Šašelj.

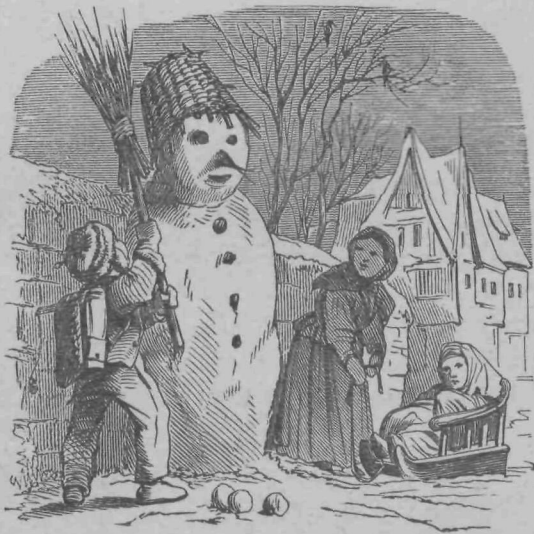

Zimsko veselje.

sak letni čas ima svoje veselje, pa ga ima tudi zima, naj bi bila še tako huda. Posebno otroci so veseli zime, kadar sneg na debelo leži in je vse zamrzlo. S kepanjem se takrat igrajo in drsajo po ledu. A še mnogo drugih prijetnostij ima zima za otroke. Po zimi sv Miklavž nosi, po zimi koljejo prašiče in se jedó klobase, potlej pride Božič s svojim lepim veseljem, novo leto, sv. trije kralji, svečnica i. t. d., a vse to različno veselje povelečuje sneg, ki lepotiči vso naravo, kadar jo ogrne v svoj lepo beli plašč. Znam, dobro znam, kako se snega veselite, posebno, kadar je dovolj prhek in se da stiskati v kepice, ki je potlej lučate v svoje tovariše. I nù, če pa sneg ni južen, potlej uganete kaj drugega. Marsikateri izmej vas smukne na skrivaj skozi vrata in kmalu stoji pri kakej jami, ki je pokrita z ledom, gladkim kakor steklo. Takrat vam kar šumi po nogah, da se tako nekako kar samé o sebi začnó pomikati proti ledu. Nù, vsega tega veselja vam nihče ne zameri, da si le čuvate zdravja ter niste preveč razposajivi,

kar se posebno rado zgodí, kadar vas je po več skupaj in si delate sneženega moža. Oj takrat, takrat ni kraja ne konea vašemu veselju; krič in vrišč se razlega, da bi človek res časi rad poprijel za šibo, ter ž njo malo ošvignil na desno in levo, da bi se raztepli vsak na svoj dom.

In kaj? tudi to ne bi dosti izdalo, ker sneženi mož vam je nad vse. Zjutraj rano vže ste preko hišnega praga na lepem, belem snegu, ne brigajoč se, kaj porečeta oče ali mati, če vas vidita, da ste brez kučme ali kakega drugega pokrivala, rekšše gologlavi zunaj na kakem

dvorišču ali pa najraje pred kakim skednjem, kder je najugodnejši prostor za vašega moža „Zimoviča.“ Pač dosti imate posla ž njim, predno ga lepo priravnate in postavite na noge. Dosti šale, veselja in smehú imate, predno stoji tak „možič“ tam zunaj pred kako hišo v posméh vsacemu, kdor gre mimo in vidi tega orjaka z raztrganim košem ali kakim drugim pokrivalom na glavi in z umazano metlo v roci, s katero pretí vsacemu, kdor bi se mu približal. A ni se ga treba bati nê, če tudi takó hudo gleda, da se ga na prvi mah ta ali óni otročiček zbojí in malo zavéka, če mu pogleda v debele, izbuljene oči. Možič je zeló potrpežljiv, ter vam pusti, da lahko uganjate vsakovrstne burke ž njim, njega ne boli nič, pa tudi hudoben ní, ker ne vračuje hudega z hudim, kakor bi to storil marsikdo izmej vas, če bi vas kdo dražil in vam nagajal kar takó za „nebodi ga treba.“

Nù, našemu Mirku ne vem, kako se bode danes godilo v šoli, ker ima s strijcem Zimovičem toliko posla, da se mu kar nič ne mudi v šolo, da-si ga sestra Marijca vedno opomina, naj vže pusti sneženega dedca v miru ter gre, kamor so odšli vže davno továriši njegovi.

Iv. T.

O mehurčku.

oraj čujte! Bil je mehurček in se napotil po širokem svetu. Šel je, šel nekoliko časa sam, otožno, in srečal slamico. — „Bog daj dobro srečo, mehurček!“ — „Bog daj, Bog, slamica! A kam greš, kam?“ — „Napotila sem se po širokem svetu.“ — „No, če greš po svetu, pa pojdi z menój, tudi jaz grem po svetu, pojdeva skupaj.“ —

In napotilo se je njih dvoje v božjem imenu dalje. Zabavno jima je bilo in vesel smeh se je razlegal po cesti. Mehurček se je valjal počasi dalje, a slamica je korakala ravno in se na vse strani priklanjala. Mehurček se je smijal njej, a ona njemu. Ko sta tako vže dober kos svetá prehodila, srečal ju je ogelj. — „Bog daj srečo, prijatelja!“ — „Bog daj, Bog; kam pa greš?“ — „Napotil sem se po svetu.“ — „Pa pojdi z nama, pojdemo skupaj.“ — Ogelj je bil zadovoljen in veselo so korakali dalje. Šlo je kakor po maslu in prispeli so čez dolgo časa do velike reke. Radi bi preplavali na drugo stran. Mehurčku in slamici še kako, tako; vender kaj bode sè siromakom ogljem. Temu je bilo tesno pri sroci; vedel je, da se potopí, če se napoti preko reke. Začel je plakati in zdihovati, proseč prijatelja, da ga prepeljeta.

Mehurček ni hotel ničesar slišati in je preplaval hitro kakor račica na drugo stran. A slamica, bila je bolj mehkega srcá, usmilita se je oglja, vzela ga na rami in se napotila z njim preko reke. Plavala je, plavala, a ko je priplavala na sredo reke, pregorela je slamica, a ogelj emok v vodo in se potopi. Mehurček je vse to z brega gledal in se takó smijal, da se je od samega smeha razpočil.

(Iz slovaškega prevel J. Barlč.)

Pesen popotnega dečka.

Oj dô m preljubi, kje si tí?
Srcé po tebi hrepení;
Na tujej zemlji tù živim.
Nazaj domóv si spet želim.

Domači grički in poljé!
Vodíce ve in ve stezé!
O vas še snívam marsikdáj,
Oj da bi videl vas sedáj!

Domača vas o kje ležiš?
In dô m očetov, kje stojiš?
Moj duh vzletí še slednji dán
V naročje tvoje dô m krasán.

Prisrčno kličem vsaki čas:
Pozdravljena, domača vas!
Oj da bi mogel enkrat vsaj,
V domačo vas, nazaj nazaj!

Ko videl tebe bodem dom,
Presrečen takrat zopet bom.
Varuje naj te Bog vsigdár!
Ne zabim te nikdár, nikdár! —

Al. Sež-ov.

Lisica v škripcu.

Ni je mej našimi gozdnimi zvermi znanejša in bolj razglašena živali nego je lisica. Znete jo iz premnogh basnij in pripovedek, ker o nobenej drugej živali si ne vedó ljudjé toliko povedati, kakor baš o lisici, ki je tako pretkana in zvita, da je ne najdeš njej enake živali. Zvita buča je, polna

muh in zvijač. Oblečena v rujav kožuh hodi za zajci, kunami in srnéti; niti golobom, gosém in kuretini ne prizanaša. Ni se torej čuditi, da so zaradi te drzne tatice v strahu gospodinje po samôtah, ker se ta grda ciganka po večkrat pritepe do samotnih hiš, stikáje za perotnino, in če utegne, zakolje več nego potrebuje. Dogodilo se je vže, da je po dné prišla na dvorišče in ljudém ipred oči odnesla kokoš. — A še večjo preglavico dela lovcem, ker jim mej divjačino neusmiljeno gospodari. Ta prebrisana vlačuga si izkoplje stanovanje pod zemljó, do katerega ide vselej po več vrat. Če kje stakne jazbeca, zapodí ga iz jázbine ter se ona preseli vánjo. Jazbec nejevoljen ostávi domovino ter si gre druge iskat. Sploh je lisica ustvarjena le za roparsko rokodelstvo in vsakovrstno sleparstvo. Tenke in kratke noge nosijo njeno šibko in gibično truplo tako tiho in rahlo, da skoraj ne puščajo niti sledú za sebój. Kakor sploh vsi tatovi in klateži, tudi lisica ne mara za družbo, najraje sama premišljuje svoje hudobije. Po dné leži domá, ako je vse varno in tiho okolo nje, pretegne se ob lepem vremenu rada na solncu, kar jej neizrečno dobro dé. Takó predremlje in presanja ves dan ter snuje nova hudodelstva. Nu tudi ona ima svoje sovražnike. A največji njen sovražnik je človek, ki jo preganja vse leto. Kakor volkovom, tako je tudi njej zmirom napovedana vojska; a največ se jih vender pobije po zimi. Kadar je huda zima in debel sneg pokriva zemljo, oj takrat so za njo hudi časi. Večkrat jo slišiš tudi po noči lajati in zavijati. Godí se jej, kakor poje narodna pesen:

Lisica lisják	Tobaka ni b'ló,
Sta pila tobák.	Sta pila vodó.

Zanimivo jo je gledati ob takem času, kako se plazi okolo vade, katero jej je lovec nastavil. Vsa stradana pricapljá, obstoji in viha nos. Zdaj je zavohala meso, počasi in nezaupno se mu bliža, ogleduje ga od vseh strani, sede poleg njega, poželjivo steza nogo po njem, ali izprehaja jo strah in sum. Obrne se proč kakor bi hotela oditi, a zopet se vrne, zopet hodi okoli dišečega mesa, obotavlja se, sede, oči se jej ognijó, brezupna hlastne po nastavljenem kosu mesá in — železni skopec jo zgrabi za vrat. Da-si jo bolí, vender ne upije, nego trpi mirno in skuša se iznebiti strašnih klešč. Ako vidi, da ni mogoče, udá se usodi. Pred lovcem se rada pritájí in se dela mrtvo. Marsikatera lisica je vže kašo upihala lovcu, ko jo je kakor mrtvo rešil iz železja. Ako se ujame za nogo, ne premišlja se dolgo, odgrizne si jo in s pogumnim sreem odšanta na treh nogah dalje, vesela, da le življenja ni izgubila.

Listje in cvetje.

Otročja pesenca.

(Otroci ujamejo polža in mu pojó sledečo pésenco, dokler ne pokaže rogáte glave iz svoje lišice.)

Polž, mož!
 Káži róge van,
 Da te ne predám,
 Novcev ne imam,
 Babi za duhán.
 Kaj mi bo duhán
 Púšiti ne znam?
 Dédu dal ga bom,
 Déda slušal bom,
 Slušal právljice,
 Učil pésenca.
 Dédek mnogo zna,
 Mene rad imá;
 Pušil bo duhán,
 Pravil dan na dan!

J. Barlč.

Nove knjige in listi.

* Dom in svet Zabavi in pouku. Uredjuje France Lampe, doktor bogoslovja in modroslovja, profesor bogoslovja v Ljubljani. Tiska „Katoliška Tiskarna.“ — „Dom in svet“ stopi s tekočim letom v drugo leto svojega obstoja. Kdor je pridno čital pretečeni letnik, priznati mora vso hvalo izdajatelju in urednikú njegovemu. Mnogo se je trudil in vso svojo pozornost obračal na to, da je list na vsako stran ustrezal svojemu plemenitemu namenu. Prinašal je bolj odraslej slovenskej mladini skrbno izbrane pripovedi in pesni, objavljál z veliko marljivostjo naše domače slovstvo ter sploh podajal mladim in stariim dokaj zdrave dušne hrane. Kakor v pretečenem leti, tako hoče biti „Dom in svet“ tudi letos naše mladini pravi prijatelj in učitelj v vseh strokah lepoznanstva. Ker je list namenjen v prvej vrsti naše bolj odraslej mladini in ker bodé posebno skrbno poročal o našem domačem slovstvu, kar je velike važnosti za našo slovensko mladino, želeli bi, da bi ga imeli po vseh hišah, koder koli se nahaja naša učeca se in za vse dobro in plemenito navdahnena slovenska mladina. „Vrtec“ bodi za našo malo, „Dom in svet“ za bolj odraslo, izobraženo mladino. „Dom in svet“ izhaja dné 20. vsakega meseca po najmanj

jedno pôlo obsežen in stoji za vse leto 2 gld., za pol leta 1 gld. Uredništvo in upravníštvo je v Marijanišču v Ljubljani.

* Popotnikov koledar za slovenske učitelje 1889 s popolnim šematizmom šolsk. oblastnij, učiteljišč, ljudskih šol in učiteljskega osobja po Južno-Štírskem, Kranjskem, Primorskem in slovenskem delu Koroškega po stanju v začetku šolskega leta 1888/89. III. leto. Sestavil in založil Miha Nerat, nadučitelj in popotnikov urednik v Mariboru. V 8°. 157 str. — Nadejamo se, da bodo vsi domoljubni slovenski učitelji radi segli po tem „Koledarji“, ki stane s poštnino vred samó 1 gld. 20 kr. Naročila se naj pošiljajo na upravníštvo „Popotnika“ v Mariboru (Reiserstrasse 8).

Demant.

(Priobčil J. Š.)

a
 a a a
 a a b b b
 c c c e e e e
 e e e e e i j j k
 l l l m m m o o o o o
 o o p p p r r r r
 r r r s s s s s s
 s s t t t t
 v v v
 z

Zaménjajte v tem demantu črke tako med sebjó, da se bode čitalo v najstih vrstah jednajstih besed od leve proti desnej; šesta vrsta naj se čita od zgoraj nizdolu po sredi posamičnih besed.

Besede naj značijo: 1. soglasnik; 2. moško ime; 4. mesto v Slavoniji; 5. stvar, ki jo vsak učenee v šolo nosi; 6. priimek najodličnejšega hrvatskega rodoljuba; 7. turško znamenje; 8. ribo; 9. ptico; 10. ropno žival; 11. soglasnik.

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

 Iz pretečenega leta 1888. imamo nekoliko nepopolnih „Vrtčevih“ letnikov, pri katerih le prvo število manjka, na razpolaganje. Kdor želi tak nepopolen letnik imeti, pošlje se mu poštnine prosto za 80 krajcarjev.

Uredništvo „Vrtčevo.“

Vsem našim častitim naročnikom srečno in veselo novo leto Bog daj!

„Vrtec“ izhaja 1. dné vsacega meseca, in stoji za vse leto 2 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 30 kr. Napis: Uredništvo „Vrtčevo“, mestni trg, šte. 23 v Ljubljani (Laiibach).

Izdajatelj, založnik in urednik Ivan Tomšič. — Natisnila Klein in Kovač v Ljubljani.